

דו"ח פעילות שנתי 2023

HUMAN RIGHTS
ישראל ישראל

PHYSICIANS FOR
LAKHAYOT ADAM LECHQOF AL-INSAN
دوچایس اطباء
لأحقوق الإنسان

English

عربي

תוכן עניינים

מכתב פתיחה – ד"ר לינה קאסם-חסאן

3

2023 במספרים

4

משבר בלתי-צפוי –
תגובתנו למלחמת אוקטובר 2023

5

האנשים שמאחורי רופאים לזכויות אדם –
שביט ורד ברוך

9

מציאות פוליטית הפכפכה –
התעצמות הימין הקיצוני

10

האנשים שמאחורי רופאים לזכויות אדם –
סלאח חאג' יחיא

13

הצלחות ורגעי שיא

14

האנשים שמאחורי רופאים לזכויות אדם –
ד"ר ענת רוזנטל

17

נתונים כספיים ותרומות

18

חברות וחברים יקרים,

אלה ימים של כאב עצום, והוא מוחשי ומורגש על ידי כולנו. אירועי החודשים האחרונים פגשו כל אחד ואחת מאתנו במקום אישי, כשכמעט לכולנו יש חברות, קרובי משפחה או מכרים שאיבדו את חייהם או את ביתם, נפצעו או נחטפו.

את הכאב הזה פגשנו ברופאים לזכויות אדם, בשלושת החודשים האחרונים של שנת 2023, מכל זווית אפשרית. פעלנו ללא לאות לרפא ולדרוש הגנה על זכויותיהם של כל מי שנפגעו במסגרת מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר ובמסגרת המתקפה הקשה של ישראל בעזה לאחר מכן. באופן אישי, כרופאה פלסטינית בישראל, היה לי חשוב מאוד להתנדב במסגרת המרפאה שהקמנו במלון בים המלח לשורדי הטבח בקיבוץ בארי. רציתי לעשות את חלקי ולסייע בטיפול במי שחוו טראומה איומה – בעיניי, כאב אנושי לא מבדיל בין פלסטינים לישראלים, ויש לי תפקיד כרופאה להגיש טיפול לכל מי שזקוקה לו.

במהלך שמונת הימים שבהם פעלה המרפאה טיפלנו בפציעות בגוף ובנפש, וליוונו אנשים לקבלת הבשורה המרה על בני משפחה שנרצחו. ימים אלה יישארו איתי בכל אשר אלך.

אולם במקביל למגע הישיר שלי עם חוויית הכאב הזו חווייתי כאב נוסף: ביום הראשון של המלחמה נהרג בהפצצה ישראלית מרואן, האח של גיסי. מרואן היה נהג אמבולנס שהתגורר ברצועת עזה ושאותו הכרתי במהלך ביקורי שם. יש לי קשר עמוק לעזה: לצד הקשר המשפחתי, ביקרתי מספר פעמים ברצועה כרופאה במסגרת המשלחות שלנו לשם. ראיתי אוכלוסייה ענייה, ילדים בתת-תזונה, ואנשים שלא מקבלים את הטיפול הרפואי שהם זקוקים לו. המשבר ההומניטרי בעזה הגיע מאז אותם ימים של אמצע אוקטובר לשפל של כל הזמנים. התמונות הקשות של אלפי הילדים שנהרגו בהפצצות של ישראל ומאות אלפי העקורים שסובלים מרעב, מקור ומפציעות לא מטופלות בגלל היעדר תרופות, צוותים רפואיים ובתי חולים שהותקפו, תמונות הפגים שנפטרו בגלל היעדר דלק וחשמל – לא מפסיקות לטלטל אותי.

בתוך כל הכאב הזה, אני מאמינה שיש לרופאים לזכויות אדם תפקיד חשוב מאוד. מחובתנו לראות את כל מי שזכותו או זכותה לבריאות מופרת, ואת מי שחווה הפרות קשות של זכויות בסיסיות אחרות. מחובתנו לתעד את ההפרות, להביא אותן לציבורים שונים בארץ ובעולם, לדבר בשם הקורבנות, ולדרוש שינוי. יש לנו תפקיד בהענקת טיפול רפואי לאוכלוסיות שנמצאות בשוליים תמיד, ובמיוחד עכשיו – מהגרי עבודה ומבקשי מקלט, תושבי עזה והגדה המערבית, אסירים בבתי הכלא של ישראל ועוד. אני גאה להיות יושבת הראש של ארגון שיש לו קול חשוב וברור, שלא מתפשר על עקרונותיו. שנת 2023 הייתה המאתגרת ביותר שחווינו, ואני גאה לומר שעמדנו באתגרים וניסינו לפעול היכן שהיו זקוקים לנו בתוך מציאות מורכבת זו.

בברכה,

לינה קאסם-חסאן
יושבת ראש
רופאים לזכויות אדם

13,729 ביקורי מטופלים ל-66 המרפאות
הניידות שלנו בגדה המערבית ובעזה

13,729

146 רופאים מתנדבים הכשירו 146 מנתחים
מקומיים תוך כדי ביצוע של 142 ניתוחים
מורכבים בעזה

146

4,494 ביקורים של מבקשי מקלט וחסרי
מעמד נוספים במרפאה הפתוחה ביפו על
שם פרופ' בלה קאופמן

4,494

490 טיפולים רפואיים בבתי חולים
לפלסטינים מהשטחים הכבושים וחסרי
מעמד בישראל

490

56 עתירות לבתי משפט להגנה על
זכויותיהם של יחידים ולקידום שינוי מדיניות

56

433-ל סיענו אסירים ועצורים שזכותם
לבריאות הופרה

433

521 סטודנטים ואנשי מקצועות בריאות
השתתפו בפעילויות חינוכיות של רל"א על
הזכות לבריאות ואתיקה רפואית

521

משבר בלתי-צפוי – תגובתנו למלחמת אוקטובר 2023

קשה למצוא את המלים לתאר את הטרנדיה של 7 באוקטובר 2023 והמלחמה שפרצה בעקבותיה. חמאס ביצע מתקפה מצמררת על דרום ישראל שבמהלכה כ-1,200 אנשים נרצחו, מאות נפצעו, ועשרות אלפים נעקרו מבתיהם. זאת בנוסף לכ-240 אנשים שנחטפו לתוך רצועת עזה, ביניהם ילדים, נשים וקשישים.

בתגובה יצאה ישראל למתקפה קשה וחסרת רחמים ברצועת עזה, שבמסגרתה נהרגו (נכון לכתיבת שורות אלה) מעל ל-27,000 פלסטינים, נפצעו עשרות אלפים, וכ-85% מתושבי הרצועה נעקרו מבתיהם. על רקע האסון חסר התקדים המתפתח בעזה, הכולל את המספר הגבוה ביותר באזורנו של אזרחים הרוגים, הרס של תשתיות אזרחיות ותקיפות מכוונות של צוותים ומתקנים רפואיים, אוכלוסיית עזה פגיעה באופן יוצא דופן, פצועה וזקוקה נואשות לטיפול רפואי, אך ללא גישה אליו.

עמותת רופאים לזכויות אדם (רל"א) עושה מאמצים למצוא את הדרכים האפקטיביות ביותר להגיב למציאות קשה זו, ועובדת ללא הרף על מנת למצוא את דרכי הפעולה הנחוצות ביותר. המלחמה השפיעה על כל אחד מתחומי פעילותנו, ורל"א עומדת בחזית התגובה למשבר – תוך הענקה של שירותי בריאות חיוניים, עבודה ציבורית לקידום ולהגנה על זכויות אדם, וסינגור לטובתן של כלל האוכלוסיות הנפגעות. פרק זה סוקר בקצרה את פעילותנו בצל המלחמה.

התמודדות עם המשבר בתוך ישראל

טיפול רפואי דחוף באזרחים ישראלים שפונו מהדרום

בעקבות מתקפת חמאס, אלפי ישראלים פונו מעוטף עזה למלונות ברחבי המדינה. רל"א הגיבה לבקשות להגשת סיוע רפואי שהתקבלו מקהילות מפונות, ומתוך כך הקמנו מרפאה זמנית לניצולי הטבח בקיבוץ בארי במלון בים המלח שאליו פונו. במשך שמונה ימים העניקו מתנדבי רל"א טיפול רפואי לכ-400 מפונים מהקיבוץ. בנוסף, העברנו משלוחי תרופות וציוד רפואי למוקדים אחרים בהתאם לבקשות שהתקבלו.

סיוע למהגרי עבודה מתאילנד שנעקרו מהדרום וקבוצות חסרות מעמד

בימים שלאחר המתקפה ביקרנו קבוצות של מהגרי עבודה מתאילנד במספר מוקדים שאליהם פונו, תוך הגשת טיפול רפואי ואספקה של תרופות וציוד היגיינה אישית. בנוסף, ניהלנו פעילות עקרונית נרחבת במטרה להתמודד עם ההחרגה של קבוצות חסרות מעמד מהמענים של המדינה למפונים ולעקורים אזרחי המדינה.

סינגור למען החטופים בעזה

נקטנו מספר צעדים בניסיון לסייע בהתמודדות עם מצבם הקשה של כ-240 החטופים שנלקחו לעזה. בעקבות פניות שקיבלנו ממשפחותיהם של חטופים, העברנו למערכת הבריאות בעזה רשימות של תרופות חיוניות שהם זקוקים להן, וכן מידע אודות חטופים פצועים. בנוסף, קיימנו מספר ניסיונות להעברת התרופות הנחוצות לחטופים לעזה, אך ללא הצלחה.

איסוף מידע ותייעוד מתקפת חמאס

פרסמנו [נייר עמדה](#) מקיף אודות התקיפות המכוונות של חמאס נגד מתקנים וצוותי רפואה ישראלים ב-7 באוקטובר, בו שטחנו את עמדתנו בנושא. בנוסף, אספנו את כל המידע והראיות הזמינות נכון לאותה שעה על אלימות מינית ומגדרית ב-7 באוקטובר, ופרסמנו [נייר עמדה](#) בנושא. הנייר קרא למערכת הבריאות להיערך להענקת טיפול לשורדות ולשורדי האלימות המינית, ככל שיתחילו להתקבל תלונות על תקיפות מיניות במסגרת המתקפה. כמו כן, ביטאנו את דאגתנו העמוקה לגורלן של החטופות המצויות בסכנה מוגברת לאלימות מינית כל זמן שהן בשבי.

תגובתנו לאסון חסר התקדים בעזה

תגובה למתקפה על בתי חולים

כבר מראשית המתקפה ההרסנית של ישראל על עזה החלה רל"א באיסוף מידע ישירות מבתי חולים ברצועה אודות קריסתה של מערכת הבריאות והתקיפות נגד מתקני בריאות וצוותי רפואה. אנו מגבשים בימים אלה נייר עמדה המתעד את המתקפות על בתי חולים במהלך שלושת חודשיה הראשונים של המלחמה. בנוסף, בעקבות מכתבם של רופאים ישראלים שדרשו להפציץ את בית החולים שיפא, רל"א [יזמה מכתב תגובה](#) שעליו חתמו כ-300 אנשי רפואה ישראלים, שגינו את הקריאה להפציץ בית חולים. כמו כן, פנינו לאיגוד מנהלי בתי החולים ולהסתדרות הרפואית בישראל בדרישה להתערבותם נגד תקיפות של מתקני וצוותי רפואה בעזה, תוך הדגשת המחויבות לאתיקה רפואית. לסיום, עתרנו לבג"ץ לאחר שבית החולים אל קודס בעיר עזה קיבל הודעה שלפיה הוא יופצץ בקרוב ויש לפנותו לאלתר. בתגובה לעתירה הצהיר הצבא שאין בכוונתו להפציץ את בית החולים בעתיד הקרוב.

פעילות קהילתית

פרסמנו [מכתב משותף ב-15 באוקטובר](#), שעליו חתמו יותר מ-110 אנשי רפואה יהודים וערבים בישראל. המכתב קרא לשחרור מידי של כל החטופים המוחזקים בעזה, להפסקת הפגיעה באזרחים בלתי-מעורבים, ולפתיחה של מסדרון הומניטרי לתוך עזה. קריאה זו פורסמה בתקופה שבה ישראל מנעה כל כניסה של סיוע וסחורה לעזה לרבות מים, מזון ודלקים.

סיוע הומניטרי

בראשית נובמבר ניסינו להעביר לעזה משלוח של תרופות וציוד רפואי בשווי 250 אלף אירו באמצעות המסדרון ההומניטרי ממצרים. למרבה הצער הבנק שלנו סירב לשחרר את התשלום לצורך רכישת התרופות, ונכון לכתיבת שורות אלה טרם הצלחנו להעביר משלוחי סיוע. אנו בוחנים מחדש אפיקי פעולה אפשריים להעברת סיוע לעזה, ונמשיך לנסות עד שנצליח במאמצינו לסייע לאוכלוסייה האזרחית בעזה, שאין לה גישה לטיפול רפואי בסיסי ביותר במצב הנוכחי.

קריאה להפסקת אש

בעקבות הדיווחים הרבים מעזה שחשפו הרס בממדים בלתי נתפסים, לרבות של מתקני רפואה, – רל"א פרסמה מספר [קריאות להפסקת אש](#), הראשונה ב-6 בנובמבר. קראנו לקהילה הבינלאומית ולקהילת הבריאות לדרוש הגנה על אזרחים הנתונים בסכנה, ודרשנו שחרור מידי של כל החטופים מעזה. בנוסף, פרסמנו [קריאה משותפת להפסקת אש](#) עם 9 ארגוני בריאות וארגונים הומניטריים בינלאומיים.

התמודדות עם המשבר בגדה המערבית ובמתקני כליאה ישראליים

זרקור על הגדה המערבית

מאז 7 באוקטובר ראינו עלייה דרמטית של אירועי אלימות נגד פלסטינים בגדה המערבית ושל מגבלות התנועה המוטלות עליהם. בעקבות כך התחלנו לנטר אחר חסימות המונעות גישה של צוותי רפואה מהגדה לירושלים, אספנו מידע על גירוש של קהילות בדואיות משטחי C, ותיעדנו תקיפות של צוותי בריאות והצלה בגדה. במקביל, הכפלנו את תדירות הביקורים של המרפאה הניידת שלנו בעקבות הגבלות התנועה הרבות המונעות מאנשים גישה למרפאות ולבתי חולים, ואנו יוצאים מאז אוקטובר לשני ביקורים מדי שבוע בכפרים ובמחנות פליטים בגדה. בנוסף, ארגנו משלוחים של ציוד רפואי ותרופות למרפאות ולבתי חולים בגדה המתמודדים עם מספר גבוה של פצועים לאור העלייה באלימות מצד מתנחלים ומצד הצבא.

תגובה למצב החירום בבתי הכלא של ישראל

אסירים ועצורים, ובפרט פלסטינים, חוו [החמרה קיצונית בתנאי הכליאה](#) והטלת הגבלות חדשות – בעקבות ההכרזה של שירות בתי הסוהר (שב"ס) על מצב חירום מיד לאחר 7 באוקטובר. בחלק מהמקרים קיבלנו דיווחים על יחס משפיל העלול להגיע לכדי עינויים של אסירים ועצורים, ולמרבה הדאגה שבעה אנשים נפטרו במתקני כליאה מתחילת המלחמה. בין אוקטובר לדצמבר הגשנו שלוש עתירות לבג"ץ וניהלנו פעילות עקרונית במספר מישורים בנוגע להפרת זכויותיהם של כלואים ומניעת גישה לשירותי בריאות בשב"ס. אנו עוקבים מקרוב אחר היחס המדאיג לעצורים ולאסירים, לרבות חשש משמעותי משימוש בעינויים, וחוקרים את מותם של פלסטינים במעצר ובמאסר. כמו כן, אנו מתריעים בפני גופי תקשורת על התנאים הקשים והחשש לעינויים בשב"ס. לבסוף, ועדת האתיקה של ר"א [קראה למערכת הבריאות הישראלית](#) לדבוק בעקרונות האתיקה הרפואית תמיד, בכל מצב, ולהעניק טיפול רפואי לכל מי שזקוק לו, כולל אנשים שנעצרו במסגרת מתקפת 7 באוקטובר.

שביט ורד ברוך עובדת סוציאלית המרפאה הפתוחה לחסרי מעמד על שם פרופ' בלה קאופמן

לפני מספר שבועות המרפאה הפתוחה לחסרי מעמד על שם פרופ' בלה קאופמן התאבלה על מותו של ק', מטופל שפגשנו לראשונה לאחר שאובחן כחולה ALS. ק' הגיע מרקע פסיכו-סוציאלי מורכב, אולם הצליח לשמור על אופטימיות. הוא היה אינטליגנטי בצורה בלתי רגילה, היה לו חוש הומור חד, הוא חי אורח חיים נוצרי אדוק, ומעולם לא התפשר על מה שהאמין שמגיע לו כבן אדם. בשבועות האחרונים לחייו בריאותו הידרדרה במהירות והוא איבד את היכולת לדבר, לאכול, ובסופו של דבר גם לנשום. בתור העובדת הסוציאלית של המרפאה הפתוחה, ליוויתי את ק' בשנה האחרונה – תהליך שהיה מאתגר ומעורר השראה בו בזמן; נוצר בינינו חיבור חזק, ולמדתי רבות על האדם שהיה. למרות שק' כבר לא אתנו, הוא לימד אותי שיעורים חשובים על אנושיות וענווה, ותמיד יהיה לו מקום מיוחד בלבי.

כמו מרבית ממטופלי המרפאה, ק' התגבר על כאב רב במהלך חייו, תוך התמודדות עם קשיים ניכרים במרדף אחר חיים בכבוד. בתור מבקש מקלט מאריתריאה, ק' השתייך לקבוצה שגישתה לזכויות הבסיסיות ביותר בישראל חסומה, ושנאלצת להתמודד עם אי-צדק מבני בכל צומת בחיים. על אף שמרבית מחברי הקהילה הגיעו לישראל לפני למעלה מעשור, עדיין אין להם גישה למערכת הבריאות הציבורית בישראל, והמרפאה הפתוחה של רל"א עושה מאמצים לגשר על פערים עצומים אלה. לצד הסיוע הפרטני שאנו מעניקים לאנשים כמו ק', אנו חותרים כל הזמן לקדם פתרונות מבניים לאתגרים אלה.

הצטרפתי לצוות רל"א לפני כארבע שנים מתוך רצון לתרום לשינוי חיובי במציאות המתגרת איתה מתמודדים מבקשי מקלט בישראל. על אף שיש ימים שבהם נשימתי נעתקת לנוכח הכאב והאובדן בקרב מטופלינו, יש לי את הזכות הגדולה לחזות בחוסן שלהם – התקווה שהם נושאים, ההקרבות שלהם למען עתיד טוב יותר להם ולמשפחותיהם, וההתמדה העיקשת שלהם בדרישתם לזכות בחיים המגיעים להם.

בתור העובדת הסוציאלית של המרפאה, התפקיד שלי כולל סיוע למטופלינו להבין את האבחונים הרפואיים שלהם, ניהול תיקים, תמיכה רגשית וסינגור. משך השנים, יזמתי והובלתי קבוצות תמיכה ייחודיות, וכן יחד עם צוות המרפאה עזרתי ליצור סביבה בטוחה עבור מטופלינו, ותיווכתי בין מטופלים לבין צוותי הרפואה המטפלים בהם. העבודה ברל"א לימדה אותי יצירתיות, חמלה, נחישות, אמון ותקווה.

רל"א ממלאת תפקיד חשוב בהתפתחות המקצועית והאישית שלי, תוך שהיא מעניקה לי משאבים חיוניים ומטפחת תרבות של למידה ושיתוף פעולה. מסירותם הבלתי-מעוררת של מתנדבי המרפאה מעוררי ההשראה היא ביטוי לרוח התקווה עצמה. חרף האתגרים היום-יומיים, מסירותם של עמיתי מעוררת השתאות. החיבורים האנושיים שנוצרים בין מטופלים, עמיתים ומתנדבים ממלאים אותי בתקווה והשראה, ומחזקים את אמונתי בחמלה ובחוסן של האנושות. מטרותנו המשותפת להעניק סיוע מספקת לנו מקור תמידי למוטיבציה.

מציאות פוליטית הפכפכה – התעצמות הימין הקיצוני

7 באוקטובר תפס את כולנו בהפתעה, ובשלושת החודשים האחרונים של 2023 נשאבנו לעיסוק אינטנסיבי במאמצי הסיוע לקהילות הנפגעות מכל הצדדים ובניסיונות למנוע הרס ואובדן חיים נוסף. על רקע ההתפתחויות הדרמטיות של החודשים האחרונים, כמעט אפשר לשכוח שתשעת החודשים הראשונים של השנה לוו גם הם באינספור קשיים ואתגרים. פרק זה סוקר את תגובותיה של רל"א לאתגרים שעמם התמודדנו לפני פרוץ סבב האלימות ההרסני ביותר שראינו מזה עשורים.

בראשית שנת 2023 חווה המרחב הפוליטי בישראל תפנית משמעותית עם הקמתה של ממשלה המורכבת ממפלגות ימין קיצוני, והתפתחות זו העצימה את המצב הקשה בשטח ממילא. אלימות נגד פלסטינים הגיעה לשיא של 20 שנה, במיוחד בצפון הגדה המערבית, והמציאות הפוליטית החריפה את התנאים בבתי הכלא בישראל, החלישה קהילות חסרות מעמד, והרחיבה את הפערים הסוציו-אקונומיים והגיאוגרפיים במדינה.

לאור המרחב הפוליטי המתגבר והמרכזיות של ניסיונות ההפיכה המשטרית במחצית הראשונה של השנה, רל"א נאלצה להתאים את פעילותה ואת תוכניות העבודה שלה בכמה תחומים. כמו כן, למרות שחזינו בהתחזקות משמחת באקטיביזם של קהילת הבריאות במסגרת ההפגנות נגד ההפיכה המשטרית, הנושא של סיום הכיבוש ומשטר האפרטהייד הישראלי נשכח – ולעתים קרובות הוזר במכוון – מהשיח הציבורי. פעילותה של רל"א והקהילות שבהן אנו תומכים שילמו מחירים גבוהים על הרטוריקה והמעשים המסוכנים של ממשלת ישראל הנוכחית.

מגמות אלה התבטאו אף באיום על מקורות המימון שלנו, בצורך להגביל את פעילות הלובי שלנו לנוכח הימצאותן של מפלגות ימין קיצוני בכנסת, ובשימת דגש מוגבר על פעילות הסינגור הבינלאומי שלנו. ההוכחה לנחיצותו של שינוי זה התקבלה כאשר לחץ בינלאומי מנע הצבעה בממשלה על הצעת חוק, שמטרתה הייתה להטיל מס על תרומות מישויות מדיניות זרות לעמותות ישראליות – הצעה שמטרתה המפורשת הייתה לפגוע בארגוני זכויות אדם ובארגוני מאבק בכיבוש.

חרף הקשיים הרבים, רל"א התמידה בהענקת סיוע רפואי נחוץ והמשיכה לסנגר על זכויותיהם של כל מי שחיים תחת אחריותה של ישראל.

אלימות בשטחים הכבושים

במהלך השנה חזינו בשתי הסלמות בעזה. בראשונה, בחודש מאי, פתח הצבא בסבב לחימה בן חמישה ימים, שהוביל לעשרות הרוגים והותיר אחריו מאות פצועים ועקורים. **רל"א הגיבה במהירות, ובתוך שבוע מההכרזה על הפסקת אש גייסנו כספים באמצעות קמפיין חירום וארגנו שלושה משלוחים גדולים של תרופות וציוד רפואי לעזה.** בנוסף, משלחת של רל"א נכנסה לעזה ימים ספורים לאחר הפסקת האש, ובמהלך הביקור הענקנו הכשרות מורחבות בתחום בריאות הנפש, תוך מיקוד בעבודת אנשי בריאות נפש במהלך סבבי לחימה והתמודדות עם טראומה. על אף שאנו חוזים ברגעים אלה – בעצב עצום – בהרס של מערכת הבריאות בעזה, אנחנו גאים מאוד בתרומתנו לאורך השנים ליכולות של מערכת זו להעניק טיפול ברמה גבוה לאוכלוסיית הרצועה.

הסלמה בגדה המערבית

שנת 2023 לוותה בהסלמה מטרידה באלימות נגד פלסטינים, בפרט אלימות מתנחלים בצפון הגדה. יומיים לאחר הפוגרום בחווארה בסוף פברואר, שבמהלכו מאות מתנחלים מלווים בחיילים פלשו למספר שכונות בעיירה והוציאו לפועל מתקפה אלימה, שלחה רל"א ביקור סולידריות ראשון בשנה לחווארה. הביקור כלל סיור באזורים הנפגעים, לרבות במבנים שניזוקו, ופגישות עם אנשים מהקהילה. לאחר שיחות ומפגשים משמעותיים אלה קיימנו יום רפואי, שבמהלכו הענקנו טיפול לכ-150 איש, אישה וילד.

ביוני פלש הצבא למחנה הפליטים ג'נין, ואירעו מספר תקיפות על צוותי רפואה בזמן שאלה ניסו להעניק טיפול רפואי ולפנות פצועים. **גם כאן ערכה רל"א ביקור סולידריות, וקיימה יום רפואי במחנה הפליטים ג'נין זמן קצר לאחר הפלישה.** בעקבות הביקור ארגנו הכשרות לאנשי בריאות נפש בג'נין, בהובלת מתנדב מסור של רל"א. במקביל לביקור הסולידריות של המרפאה הניידת אספנו עדויות על עומק הפגיעה בבריאות הנפשית והפיזית של התושבים ובגישתם לשירותי רפואה.

האיום על קהילות רועים פלסטיניות

בתחילת 2023 השקנו פרויקט פורץ דרך בשיתוף עם יש דין, שמטרתו להעמיק בנושא המורכב של חוסן קהילתי בצל ההתגברות של אלימות מתנחלים. הפרויקט התמקד בקהילות רועים בדואיות בצפון הגדה המערבית, המתמודדות עם ההשלכות כתוצאה מהתרחבותן של התנחלויות רועים. העלייה החדה באלימות מתנחלים לאורך השנה, ובפרט לאחר 7 באוקטובר, הובילה **לגירוש של כלל הקהילות שאותן חקרנו במסגרת הפרויקט.** מצב זה אילץ אותנו לשנות את מיקוד הפרויקט, שעסק במקור בניסיון למנוע את גירוש הקהילות, ולהתמקד במקום זאת בתיעוד הגירוש וההשלכות שהיו לכך על הקהילות, לרבות ההשלכות על בריאותן.

השפעה על קהילות חסרות מעמד

האוירה הסוערת במדינה קיבלה ביטוי כמעט בכל מרחב אפשרי. במהלך ספטמבר פרצו עימותים אלימים בתל אביב בין תומכי משטר למתנגדי משטר אריתראים, שנתקלו באלומות משטרתית קשה ובמעצרים רבים, והותירו מאות פצועים. המרפאה הפתוחה של רל"א פתחה את דלתותיה לשיקום ותמיכה בפצועים ששוחזרו מבתי החולים. כמו כן, נפגשנו עם מנהיגי הקהילה האריתראית כדי ללמוד על צרכי הקהילה ועל חששותיהם, ועבדנו עם ארגונים שותפים כדי לעקוב מקרוב אחר היחס לעצורים אריתראים והטיפול באלה שאושפזו בבתי החולים.

באוגוסט התעוררו 14,000 פליטים אוקראינים למציאות פתאומית שבה הופסקה גישתם לשירותי בריאות, מה שהוביל לביטול בהתרעה קצרה של מעל 100 ניתוחים וטיפולים חיוניים. בעקבות פעילות סינגור ומאמצים משפטיים ניכרים הוחזרו השירותים עד לסוף 2023, אולם רק לתקופה של מספר שבועות. לצערנו נאלצנו מאז להתמודד עם הנושא פעם נוספת, ובדצמבר עתרנו שוב לבג"ץ במטרה להבטיח את המשך הטיפול הרפואי לקבוצה פגיעה זו.

החמרה בתנאי הכליאה בשב"ס

מדיניות ממשלת הימין הקיצוני השפיעה ישירות על זכויותיהם של אסירים ועצורים בשנת 2023. הצעת חוק שקודמה על ידי השר לבטחון פנים שמה לה למטרה להגביל את הטיפולים הרפואיים שלהם זכאים אסירים ועצורים פלסטינים, תוך פגיעה ממשית באיכות חייהם. בתגובה לכך פרסמה ועדת האתיקה של רל"א נייר עמדה בנושא, והשקנו פעילות סינגור בינלאומי בקריאה למקבלי החלטות בינלאומיים, לקהילה הדיפלומטית ולארגוני בריאות עולמיים להגיב לאיום משמעותי זה. כמו כן, הפעלנו את קהילת המתנדבים שלנו בנושא, ורופא מתנדב של רל"א תקף את הצעת החוק בדיון בנושא בוועדה בכנסת.

סלאח חאג' יחיא מנהל המרפאה הניידת

מזה כ-35 שנים אני מנהל את המרפאה הניידת של רופאים לזכויות אדם. במסגרת תפקידי ארגנתי מאות ימים רפואיים בגדה המערבית ועשרות משלחות רפואיות לעזה. לאורך השנים חזיתי מקרוב בהידרדרות במצב בשטח בשני האזורים, ואני שבור לב לנוכח ההרס המסיבי המתפתח בימים אלה בעזה – מקום שבו הקדשתי מאמצים רבים במשך השנים לבניית קשרים מקצועיים ואישיים עם אנשים מקהילת הבריאות. רבים מהאנשים שאיתם יצא לי לעבוד חווים בימים אלה אובדן של יקירים ומכרים ושל בתייהם, וחלקם אף נהרגו. מאז אוקטובר מאמצינו לשלוח סיוע לעזה נתקלו במכשולים ביורוקרטיים בלתי פתירים. חרף הנסיבות המאתגרות כל-כך בשטח, אני עומד בקשר עם אנשי רפואה רבים שאיתם עבדתי ברצועה.

במקביל למצב המזעזע בעזה, גם הנסיבות בגדה המערבית מאתגרות למדי: פלישות צבאיות תכופות, עוצר ומעצרים נרחבים המטילים צל כבד על חייהם של התושבים הפלסטינים, תוך פגיעה בחופש התנועה שלהם וכמעט בכל ממד בחייהם. בשנה האחרונה ראינו עלייה קיצונית במקרי אלימות מצד מתנחלים והצבא, מתקפות הרסניות נגד קהילות בגדה ושיא של 20 שנה במספרי ההרוגים. כל סבב אלימות מוביל לסגרים, הגבלות תנועה, סגירה של בתי עסק ומניעת גישה לשירותים בסיסיים לרבות שירותי בריאות, דווקא ברגעים שבהם אנשים הכי זקוקים להם. מציאות זו מגבירה לא רק את תחושת הפחד בקרב הקהילות, אלא מותירה אותן עם תחושה של נטישה, תוך שהתושבים נאבקים לקבלת הצרכים הבסיסיים ביותר של חיי היום-יום. שירותי בריאות – זכות בסיסית – הפכו למותרות, והגבלות התנועה גדעו את גישתם של רבים לשירותים אלה. מצב זה מקשה על פעילות המרפאה הניידת, ובד בבד הופך את שירותיה לחיוניים מתמיד.

בכל ביקור של המרפאה אני חוזה בהיקף הטרנדיה שאיתה מתמודדים התושבים ונוכח בחשיבות הביקורים שלנו. פעם אחר פעם אני שומע כיצד תושבי האזור מרגישים מפוחדים, נטושים ומאוכזבים מהיעדר ההגנה והסיוע. פעמים רבות הם רואים בנו את הגוף היחיד המעניק להם שירותים בסיסיים שהדרך אליהם חסומה. בשבועות שלאחר ההכרזה על סגר כללי בשטחים הכבושים בעקבות מתקפת 7 באוקטובר יצאנו לביקורי סולידריות בכפרים חווארה, מאדמא, א-סאווייה, לובאן א-שרקיה ובית פוריק, שם רופאינו בדקו מאות מטופלים וחילקנו תרופות לרבים.

היינו הארגון הישראלי הראשון שהגיע לקהילות אלה לאחר ההידרדרות במצב הביטחוני. הגענו במטרה להעניק טיפול רפואי, לשמוע את סיפוריהם של התושבים, ולסייע בהתמודדות עם המחסור בתרופות ובציוד רפואי במרפאות המקומיות. ההוקרה והתודה שאנו מקבלים מחממים את הלב ומחזקים את התחושה שנוכחותנו חשובה. חרף האתגרים הגוברים, המרפאה שלנו הכפילה את תדירות הביקורים שלה מאז אוקטובר, ומגיעה לקהילות שנפגעו בצורה הקשה ביותר בעקבות הגבלות התנועה ואלימות המתנחלים.

ברור לנו היום יותר מתמיד כי הקהילות שאותן אנו משרתים חשופות לתנאי מחייה קשים ביותר. תחושת הייאוש מחיים במציאות של אלימות, אפרטהייד ודיכוי מחזקת את מחויבותנו להעניק טיפול רפואי ולהפגין סולידריות. בנוסף, אנחנו בוחנים כל הזמן את אפיקי הפעילות האפשריים להענקת סיוע רפואי לתושבי עזה בנוסף לתושבי הגדה המערבית. אני בטוח היום יותר מתמיד שדבר לא יוכל להרתיע אותנו ממשימתנו.

הצלחות ורגעי שיא

כל כך הרבה השתנה מאז 7 באוקטובר, אולם רצינו לקחת רגע לחגוג כמה מההצלחות שלנו מוקדם יותר השנה, מתוך תקווה שאמונה מתמשכת בדרכנו תסייע לנו לעבור את התקופה הקשה הזו.

במהלך השנה ביצענו ניתוחים במספר תחומים חדשים במסגרת משלחותינו לרצועת עזה, במטרה לקדם את הכשרתם של אנשי בריאות מקומיים. בפרט, השקנו תוכנית להכשרה ולבניית יכולות של מנתחים עזתים לביצוע **השתלות כליה באופן עצמאי**. במהלך ביקורינו הכשיר מתנדב של רל"א, ראש היחידה להשתלות כליה בבית חולים הדסה, צוות מקומי שכלל טכנאים, אורולוג, מומחה כלי דם וצוות מרדים. ביצענו 8 ניתוחי השתלת כליה בשנת 2023. לפני כל משלחת רכשנו וסיפקנו את הציוד הנחוץ לביצוע הניתוחים ולניתוחים עתידיים, על מנת לגשר על הפער בציוד הזמין ברצועה. כמו כן, במהלך השנה ביצע מתנדב רל"א סוג חדש של ניתוח עיניים לראשונה בילד בעזה, והשלמנו מספר ניתוחי החלפת מפרקים מורכבים – כל אלה תוך כדי הכשרה של צוותים מקומיים.

השלמנו **פרויקט בן שלוש שנים בשיתוף עם מרכז עזה לבריאות הנפש**, ופרסמנו דוח המסכם את ממצאי המחקר המשותף שקיימנו בנוגע להשלכות של הפרות זכויות האדם של ישראל על בריאות נשים בעזה (זמין [באנגלית](#)). מעל ל-400 נשים השתתפו במחקר, ומצאנו קשר ברור בין חשיפה להפרות של זכויות אדם לבין בריאות גופנית ונפשית ירודה. עשינו שימוש בדוח לצורכי סינגור בינלאומי וארגנו [וובינר](#) שסקר את ממצאי המחקר.

מזה עשורים חותרת רל"א **להפסיק את השימוש בבידוד בבתי כלא ישראליים**. השנה, לאחר שהקמנו והפעלנו קבוצה של עשרה מומחים בינלאומיים בנושא בריאות נפש וכליאה, פרסמנו **נייר עם המלצות לחלופות לבידוד** במתקני כליאה. הנייר כלל צעדים קצרי טווח וארוכי טווח שנועדו לסיים את השימוש בפרקטיקה פוגענית זו. על בסיס הנייר קיימנו פעילות סינגור בינלאומי והצגנו במהלך השנה את ההמלצות למספר גופים וארגונים בינלאומיים, לרבות ועדת האו"ם למניעת השימוש בעינויים, במטרה לקדם מודעות ולגייס תמיכה בעבודתנו.

בעקבות עתירה שהגשנו בשנה שעברה יחד עם המוקד להגנת הפרט קבע בג"ץ כי **על משרד הבריאות ליישם מדיניות לעדכון משפחותיהם של אסירים ועצורים מאושפזים בנוגע למצבם הרפואי**, להוציא מקרים שבהם יש מניעה ביטחונית מפורשת. הנוהל ייושם בבתי החולים השונים, ואנו ממשיכים לעקוב מקרוב אחר יישומו ולהתריע על המקרים שבהם משפחות לא מעודכנות על מצבו הרפואי של קרובם. פרויקט זה עשה שימוש בקשרים הנרחבים שלנו בקהילת הבריאות, ולווה על ידי קבוצה קבועה של מתנדבים שהצטרפו למאמצינו והתריעו בפנינו על כשלים ביישום הנוהל החדש בבתי החולים השונים.

בשלהי 2022 הכריזה המדינה על נוהל חדש המגביל בצורה קיצונית את התחומים שבהם מורשים מבקשי מקלט לעבוד ב-17 הערים הגדולות יותר בישראל ("נוהל ערים אסורות"). הנוהל היה אמור להיכנס לתוקף בינואר, ואולם רל"א המשיכה יחד עם שותפים במאמציה לבטלו. למרבה השמחה, ערעור שהגשנו בנושא לבית המשפט העליון **מנע את כניסתו לתוקף של הנוהל**.

בתחילת אוגוסט התעוררו בוקר אחד 14,000 פליטים אוקראינים וגילו כי גישתם לשירותי בריאות בוטלה. המנגנון הזמני שהוקם להנגשת שירותי בריאות לפליטים אוקראינים לא הוארך בזמן על ידי המדינה, ופקיעה זמנית זו בכיסוי הביטוחי הובילה לביטולם של מעל ל-100 ניתוחים וטיפולים חיוניים, לרבות טיפולי כימותרפיה. רל"א הגיבה מיד במאמצי סינגור נרחבים במטרה **להשיב את שירותי הבריאות למבקשי המקלט האוקראינים**, ובספטמבר נחלנו הצלחה. למרבה הצער, ניצחון זה היה זמני בלבד, והכיסוי הוארך לתקופה של מספר שבועות בלבד. על כן, בדצמבר נאלצנו לעתור לבג"ץ בפעם השנייה לצורך הארכת הכיסוי הביטוחי לפליטים אוקראינים.

לאורך השנה המשכנו את עבודתנו המאומצת למען **הרחבת מעני הטיפול הנפשי לאוכלוסיות חסרות מעמד**. אחת ההתפתחויות החשובות הייתה פתיחת מרפאת "בדרך" בבית החולים איכילוב לשורדי מחנות העינויים בסיני. כמו כן, עקבנו מקרוב אחר הסגירה של מרפאת רות, שהייתה המוסד היחיד שסיפק שירותי בריאות נפש חינוכיים לחסרי מעמד. בעקבות לחץ ממושך נפתחה ב-1 בדצמבר מרפאת "יחד", גם היא באיכילוב, והיא מהווה תחליף למרפאת רות. רל"א עבדה עם משרד הבריאות, איכילוב, מרפאת רות וארגונים שותפים במטרה לוודא שהמרפאה החדשה תיפתח בזמן והמעבר של מטופלים בין שתי המרפאות יהיה חלקי ככל הניתן.

במרץ פרסמנו נייר עמדה שכותרתו "**אמצעי מניעה בישראל: מדיניות של אי מדיניות**". הנייר סקר את המדיניות המגבילה את גישתן של נשים בישראל לאמצעי מניעה מגוונים באמצעות סל הבריאות הציבורי, והדגיש את הקושי בכך שמי שאינן מקבלות מענה וטיפול במסגרת מערכת הבריאות הציבורית הן לעתים קרובות דווקא אלה הזקוקות להם במיוחד, תוך העמקה של פערים ואי-שוויון. הנייר נשלח לנציגים שונים במשרד הבריאות, וזכה לעניין מיוחד מצד סגנית חטיבת הרפואה. תכננו להגיש הצעה להנגשה של מנעד רחב הרבה יותר של אמצעי מניעה באמצעות סל התרופות הציבורי, אולם קידום הנושא נדחה מספר פעמים, אך נותר בראש סדרי העדיפויות שלנו לשנת 2024.

ד"ר ענת רוזנטל חברת ועד מנהל רופאים לזכויות אדם

אירועי 7 באוקטובר והחודשים שחלפו אתגרו היבטים רבים בעבודת רופאים לזכויות אדם. כמתנדבת וכחברת ועד מנהל שאלתי את עצמי לא אחת בחודשים האחרונים כיצד אני מבינה וחווה את האלימות והסבל של התקופה האחרונה לאור מה שלמדתי מחברות הצוות ומשותפיי לפרויקטים השונים ברל"א במהלך השנים.

בעולם מחוץ לרל"א אני חוקרת מדיניות בריאות גלובלית. לצד חברות בוועדת האתיקה, בשש השנים האחרונות מסגרת ההתנדבות שלי בארגון כללה בעיקר תמיכה במחקר עבור פרויקטים שעסקו בתיעוד ובהמלצות מדיניות בנושאי תחלואה כרונית וצוותים רפואיים בשטחים הכבושים ובריאות הנפש של נשים בעזה. בכל אחד מהפרויקטים שבהם הייתי מעורבת זכיתי לקחת חלק לא רק בפן המתודולוגי של איסוף הנתונים וכתיבתם, אלא גם בעבודה המשותפת מאחורי כל פרויקט ובמערכות היחסים שהיא יצרה.

בקיץ האחרון השלמנו את העבודה על דו"ח העוסק בהפרות של זכויות אדם בעזה והשפעתן על בריאותן של נשים. דו"ח זה היה תוצר של שלוש שנות עבודה משותפת של מחלקת שטחים כבושים ברל"א עם מרכז עזה לבריאות הנפש. הדו"ח התבסס על מחקר נרחב וראשון מסוגו שכלל סקרים וראיונות עם נשים בעזה. בשנות העבודה על הדו"ח נוצר שיתוף פעולה עדין בין הצוות של רל"א לצוות המרכז לבריאות הנפש, ובמהלך הפגישות המרובות למדנו להכיר האחת את האחרת, לחשוב יחד על הפרויקט ויעדיו, לבכות את מציאות החיים בעזה ולהתפעל מכוחן של הנשים האמיצות ששיתפו אותנו בחייהן. **נשים אלו שלא פגשתי מעולם ילכו עמי לכל אשר אלך.** ברגעיה העצובים של העבודה על הדו"ח התחדדה ההכרה בעוולות הכיבוש והסבל שהוא משעתק. **ברגעים השמחים הזכירה לנו העבודה המשותפת עם עמיתותינו מעזה את כוחו של המאבק על הזכות לבריאות ליצור שפה משותפת.**

העבודה המשותפת על הדו"ח צלחה את מבחן הפנדמיה והאלימות והאירה רגעים אנושיים בתקופה אפלה. המחויבות המשותפת לבריאותן של נשים בעזה והמאבק על זכותן לבריאות ושלומות ולסיום הכיבוש עמדו בלבו של הפרויקט. **האלימות חסרת המעצורים של החודשים האחרונים לא מחקה את קולן של הנשים בעזה ואת העבודה המשותפת.** אל לנו לתת לאירועי 7 באוקטובר להחשיך את אותם רגעים אנושיים או להאפיל על המאבק לסיום הכיבוש.

בנוסף למאות התורמים הפרטיים בארץ ובעולם שתמכו בפעילותנו, רופאים לזכויות אדם מודה לקרנות הבאות על תמיכתן הנדיבה:

B8 OF HOPE
BREAD FOR THE WORLD
DIAKONIA
ENTWICKLUNGSHILFEKLUB
FIDELIO FOUNDATION
FOUNDATION DISRUPT
FOUNDATION FOR MIDDLE EAST PEACE
GLEZERMAN FAMILY FUND
HILTI FOUNDATION
JEWISH WOMEN'S FUND OF ATLANTA
MANOS UNIDAS
MEDICI PER DIRITTI UMANI
MEDICO INTERNATIONAL
MEDICO INTERNATIONAL SCHWEIZ
PORTICUS
SECOURS CATHOLIQUE - CARITAS FRANCE
SIVMO (NETHERLANDS)
SWISS AGENCY FOR DEVELOPMENT COOPERATION
THE BRITISH FOREIGN, COMMONWEALTH AND DEVELOPMENT OFFICE
THE DEAR FOUNDATION
THE EUROPEAN UNION
THE JEWISH FEDERATIONS OF NORTH AMERICA
THE LIBERAL JEWISH SYNAGOGUE (LONDON)
THE NEW ISRAEL FUND
THE SAM AND BELLA SEBBA CHARITABLE FOUNDATION
THE SHORESH CHARITABLE TRUST
THE SPANISH AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT
COOPERATION
THRESHOLD FOUNDATION
UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES
UNITED NATIONS OFFICE FOR THE COORDINATION OF
HUMANITARIAN AFFAIRS

1.7
מליון

שעות עבודה בהתנדבות
בשווי כ-1,700,000 ש"ח
במרפאות שלנו ומעבר להן

13
מליון

סך ההוצאות של רל"א
בשנת 2023 עמד על
כ-13,000,000 ש"ח

20%

כ-20% מהמימון שלנו
במהלך השנה הגיע
מתורמים פרטיים

הוצאות בשנת 2023 לפי תחומי פעילות

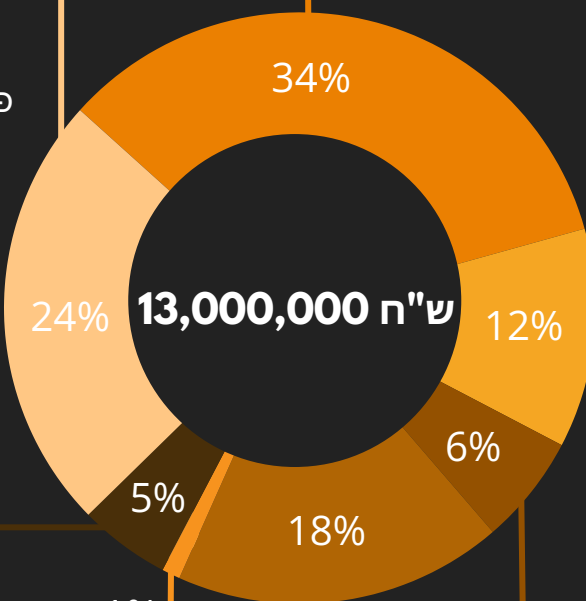
תפעול, מנהלה,
פיתוח משאבים וכספים

שטחים כבושים,
מרפאה ניידת

מדיניות בריאות בישראל

המרפאה הפתוחה
לחסרי מעמד ע"ש
בלה קאופמן

פעילות חירום
בתגובה למלחמה

המחלקה הציבורית

מחלקת כלואים

מזה 36 שנה, פועלת רל"א לקידום חברה צודקת שבה כל מי שחי תחת אחריות ישראל זוכה לגישה שווה לזכות לבריאות. אנו מעניקים טיפול רפואי וסיוע הומניטרי לאלפים מדי שנה, ופועלים למען שינוי מדיניות מפלה ופוגענית. עזרו לנו להמשיך בעבודה מצילת חיים זו.

**כל פעילותנו ממומנת על ידי תרומות.
עזרו לנו לספק טיפול רפואי לאלפים
נוספים בשנת 2024.
לחצו כאן לתרומה חודשית לפעילותנו.**

www.phr.org.il

9 Dror St. Tel Aviv-Jaffa 6813509 Israel
T 972.3.5133121 | F 972.72.3377681
mail@phr.org.il

רופאים אֲطִיבָּא
HUMAN RIGHTS
לְדִנְיֹת אָדָם לְחֻקּוֹת הָאִינְסָא
יִשְׂרָאֵל אִסְרָאֵל

כתיבה:הייא אבו ורדה, לי כספי, נטלי פוסטר
עריכה לשונית: נילי אלכסנדרוביץ | **עיצוב:** פאנג גליז | **הפקה:** לי כספי | **תרגום:** דניאל ברנשטיין
צילום: ActiveStills, פאנג גליז, לוסין לונג